

Romano hangos

ROMSKÝ HLAS • ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE • ROČNÍK 25 • ČÍSLO 4 • VYŠLO 20. KVĚTNA 2023

CENA 24 KČ

**Pietní akt v Letech u Písku
za účasti prezidenta ČR**
strana 2

**Komentář Tomáše Ščuky:
Pohřešovaný Radek
Banda nalezen mrtvý**
strana 3

**Irena Eliášová:
Nezámám o zabití Roma...
/ Nane pal amende
zaujma...**
strana 5, 7

ZPRÁVY

Když vítězství vítězí nad vítězem...

MÍROV – Z věznic v Mírově na Šumpersku vyšli 16. 5. 2023 na svobodu Václav Cojocar a Ivo Müller, kteří si odpýkali dvacetiletý trest za žhářský útok na domek Romů ve Vítkově z roku 2009. O jejich podmíněném propuštění po více než 13 letech strávených za mřížemi rozhodl minulý týden Okresní soud v Šumperku. Muži si za pokus o několikanásobnou rasově motivovanou vraždu odpýkali dvě třetiny trestu, soud jim stanovil zkušební dobu na sedm let a probační dohled. Splácet musejí i náhradu škody. Další dva odsouzení ve vězení zůstávají.

HODONÍN U KUNŠTÁTU – Dne 3. 6. od 14 h proběhne v Hodoníně u Kunštátu. Památníku holocaustu Romů a Sintů na Moravě promítání dokumentu Jak jsem se stala partyzánkou. Po promítání bude následovat beseda s autorkou snímku Verou Lackovou a Zdeňkem Serínkem, vnukem romského partyzána Josefa Serinka. Jak uvádí autorka snímku: „Rozhodla jsem se odhalit význam partyzánského boje a mého pradědy i dalších romských partyzánů. Vracím se proto zpět do minulosti, abych setřela nánosy zapomnění z historie romské účasti v odboji za druhé světové války.”

Dne 8. května se téměř v celé Evropě slaví Den vítězství nad nacistem a zároveň je to Vzpomínkový den obětem druhé světové války. 8. května 1945 podepsalo nacistické Německo kapitulaci a v Evropě

skončila druhá světová válka. V každé evropské zemi se tento den slaví různým způsobem: Někde jako státní svátek a den pracovního klidu, mnohde je to jen památný či vzpomínkový den, jinde se v tento

den vyvěšují státní vlajky, ale den volna to není.

Ve většině zemí se slaví nejen porážka Hitlerova Německa, ale při různých pietních akcích se vzpomíná také na oběti druhé světové vál-

ky. Společně s veřejností tam památku padlých uctívají i vrcholní představitelé států.

Ač uplynula dlouhá doba a od-

Pokračování na str. 3

Barevná terapie portrétistky Šarloty Bottové

Šarlota Bottová žije na Slovensku ve městě Hnúšť. Je na mateřské a má 33 let. Umělecký výtvarný talent se u ní probudil už v dětství. Vystudovala střední školu obor kosmetička. K malbě ji přivedl její otec. Jak sama o sobě říká, je samouk, znalosti čerpala z různých odborných knih. V současné době se věnuje tvorbě portrétů různých světově inspirativních známých osobností.

Na střední škole byla Šarlota jediná Romka ve třídě, v předmětu estetická výchova patřila mezi nejlepší studentky. Na portrétech, kterým se nejvíce věnuje, považuje za nejtěžší umění zachytit detaily. K černobílým portrétům používá grafitovou tužku, barevné kreslí pastelkami nebo akrylovými barvami. Vystavovala nejprve jen na sociálních sítích, časem se dopracovala k dalším výstavám. Patří mezi ně výstava v pražské galerii amatérských romských umělců Phundrado vudár (Otevřené dveře), výstava v Košicích, v Hnúšťi či Rimavské Bani, v neposlední řadě i loňská vý-

stava v Gemersko-malontském muzeu v Rimavské Sobotě, která návštěvníkům představila výběr z autorčiny tvorby – romské i neromské osobnosti z různých oborů. Více se o Šarlotě a její umělecké práci dočtete v rozhovoru. Přeji příjemné čtení.

Dobrý den, Šarloto, mohla byste nám říct, kdy se ve vás probudila láska ke kreslení? Co vás nejvíce ovlivnilo?

Dobrý den, Veroniko, kreslila jsem už jako malé dítě, ale nejvíc mě to chytlo na střední škole. Nemám uměleckou školu v tomto oboru, jsem vystudovaná kosmetička. Na škole jsme měli předmět estetická výchova a tam se stal moment, při kterém tvořím dodnes.

Vzpomenete si na váš první namalovaný obraz?

Pokud mám být upřímná, na svůj první obraz si nevzpomenu.

Pokračování na str. 5

Romano suno o snech a cílech

Sedmnáct dětí, které jsou klienty charitních služeb SOVY a nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Erko Jihlava, navštívila minulý týden Bc. Iveta Kokyová se svým motivačním seminářem romského jazyka. Děti si vyzkoušely romsky číst a psát. „V psaném textu šlo hlavně o to zkusit se vyjádřit v romštině a při čtení nechat zaznít a slyšet řeč,“ uvedla Iveta Kokyová.

Iveta Kokyová dětem vyprávěla o svém životě a proč je pro ni vzdělávání důležité. Protože je Romka, tak se zmínila i o tom, jaké potíže ji na cestě za vzděláním provázely s ohledem na její etnickou příslušnost.

Společně pak diskutovali o snech a cílech, které děti mají, a jak je důležité se jich držet. Iveta Kokyová vystudovala sociální práci a romistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Je lektorkou romského jazyka a sociokulturních seminářů pro pedagogy a sociální pracovníky, spolupracuje na projektu Romano suno pod neziskovou organizací Nová škola o.p.s.

Romano suno neboli romský sen je soutěž v romštině pro děti i dospělé ze všech koutů České republiky. Hlavním záměrem soutěže je dát dětem i dospělým, kteří ještě umí romsky, příležitost uplatnit tuto dovednost veřejně. Do Romano suno účastníci buď zasílají své texty či videa v romštině, anebo se účastní jazykové znalostní soutěže.

Marek Mašát

Pietní akt v Letech u Písku za účasti prezidenta ČR

V neděli 14. 5. 2023 se v Letech u Písku uskutečnilo Pietní shromáždění k uctění památky obětí protektorátního koncentračního tzv. cikánského tábora (oficiální dobový název CT Lety). Pietní shromáždění proběhlo za účasti prezidenta České republiky Petra Pavla, nejvyšších ústavních činitelů a zástupců romské komunity. Pietu uspořádalo Muzeum romské kultury společně s Výborem pro odškodnění romského holocaustu v ČR (dále VPORH). Nad akcí převzal záštitu ministr kultury ČR Martin Baxa.

Každoročně konaný pietní akt je důležitou součástí připomínání si obětí i přeživších hrůz II. světové války, holocaustu a rasových předsudků. Letošní pieta připomněla 80. výročí hromadného transportu vězňů z CT Lety do koncentračního a vyhlazovacího tábora Auschwitz II-Birkenau, kde naprostá většina z nich zemřela či byla zavražděna.

Pietní shromáždění bylo zahájenou českou a romskou hymnou, poté byly romské oběti letského tábora uctěny položením květinových darů u kamenného památníku „Ma bisteren – nezapomeňte.“ Modlitbu za zemřelé pronesl synodního senior Českobratrské církve evangelické Pavel Pokorný a patriarcha Církve československé husitské Tomáš Butta.

Úvodního slova se ujala neteř Čenka Růžičky Jana Kokyová a ředitelka Muzea romské kultury Jana Horváthová. Silným momentem piety byla interpretace vzpomínek vězňů v podání Emílie Machákové.

V rámci pietních proslovů vystoupil prezident České republiky Petr Pavel. V historii pietních shromáždění se tak stal druhým prezidentem ČR, který Lety navštívil (v roce 1995 tak učinil také Václav Havel). Prezident v Letech, na autentickém místě paměti, zdůraznil, že: „Všechny lidské životy mají stej-

nou hodnotu. Hodnota lidského života není dána tím, jakého jsme etnika, nebo k jakému etniku se hlásíme. Všichni máme stejné právo na život, na šanci měnit věci k lepšímu a v některých případech také jít příkladem ostatním.“

Předseda Senátu Parlamentu České republiky Miloš Vystrčil připomněl (jako mnozí další) osobnost Čenka Růžičky a poděkoval všem, kteří usilovně pracovali a bojovali, „...aby se obětem tohoto místa dostalo takové piety, jakou si zaslouží. Protože jen máloco je těžší než přesvědčit ostatní ke změně názoru.“

Předsedkyně Poslanecké sněmovny České republiky Markéta Pekarová Adamová připustila, že: „...demolicí vepřina a budováním Památníku holocaustu Romů a Sintů v Čechách splácíme letitý dluh. Jde o výraz úcty k obětem holocaustu Romů, kteří s námi společně sdíleli osud i v těch nejhorších dobách.“

Ministr kultury Martin Baxa, jakožto pověřený zástupce současné vlády, nezapomněl zmínit, že: „I komunistický režim vnímal Romy jako lidi druhé kategorie a o jejich historii včetně genocidy a táborů v Letech a v Kunštátu se nemluvilo. Po listopadovém převratu na řadu Romů dopadly důsledky ekonomické transformace a v části veřejnosti přetrvával otevřeně rasistický postoj, který se projevil i sérií rasově motivovaných trestných činů. V devadesátých letech také začala dnes těžko uvěřitelná debata o tom, zda se má, či nemá v Letech u Písku vybudovat místo paměti zahrnující zbourání letského prasečáku.“

Další proslovy pronesli také vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny Lucie Fuková, velvyslanec Norského království Victor Conrad Rønneberg, velvyslanec Spolkové republiky Německo Andres Künne a vládní zmocněnkyně pro lidská práva Klára Ši-

máčková Laurenčíková. Za potomky vězňů promluvil vnuk nejslavnějšího romského partyzána Josefa Serinka, Zdeněk Serinek. Ten sdílel niterné vzpomínky na poznávání historie své rodiny. „Když jsem dostal seznamy Ctibora Nečase, zjistil jsem, že celá dědova rodina skončila v Auschwitz-Birkenau. V tomto seznamu je také jméno, na které asi nezapomenu do konce svého života. Růžička Gregor, narozen 13. 2. 1943 Lety, úmrtí 15. 2. 1943 Lety. Musel jsem se podívat znovu a pozorně, ano, dvoudenní dítě. Chtělo se mi zvracet nad tím, čeho všeho je člověk schopen vůči člověku.“

Slovo dostal také Miroslav Brož, přední aktivista sdružení Konexe, jež dlouhodobě usilovalo o odstranění velkokapacitního vepřina z místa, kde po stovkách umírali Romové.

Pieta pokračovala na farním hřbitově v Mirovicích, kde jsou pohřbeny zejména dětské oběti letského tábora. I zde byly položeny květinové dary a slovo dostal syn akademického sochaře Michala Moravce, spoluautora sousoší Romské matky. Sousoší navrhnul loni zesnulý Čeněk Růžička, aktivista, potomek přeživších, tč. předseda VPORH.

Pietní shromáždění hodnotí ředitelka Muzea romské kultury Jana Horváthová jako úspěšné a důstojné. „Velmi si vážím účasti všech ústavních činitelů, zahraničních hostů z řad velvyslanců a samozřejmě potomků pamětníků. To, že se scházíme společně, Romové i Neroomové, na tomto místě paměti, je příznačné symbolické. Genocida Romů a Sintů, která započala na našem území, respektive v protektorátu, je dodnes vytěsňenou kapitolou českých dějin, která musí být znovu objevena, uznána a plně přijata českou veřejností. Věřím, že společně toho můžeme dosáhnout.“

Karolina Spielmannová

Když vítězství vítězí nad vítězem...

Dokončení ze str. 1

stup by nám měl dovolit větší nadhled a objektivní posouzení historických událostí, političtí představitelé někdy nejsou schopni konsenzu týkajícího se odkazu této hrozné minulosti. Oslavy Dne vítězství mají například v Rusku velký význam. Vítězství v druhé světové válce vnímají Rusové jako klíčovou součást své kolektivní paměti. Hrdost na porážku nacismu sjednocuje ruskou společnost. Na druhou stranu ji však Putinův režim využívá k politickým účelům doma i v zahraničí.

Je dobře, že se můžeme nad těmito okolnostmi dnes zamýšlet a diskutovat je nahlas. Dnes bychom ale především měli uctít oběti tohoto konfliktu a vyzdvihnout odvahu všech, kdo proti nacistické totalitě vystupovali, v přímé konfrontaci boje i v odboji, politicky nebo i uměleckou tvorbou.

Dny vítězství i pietní akty jsou bezesporu důležité. V žádném případě však dostatečné. Položení věn-

ců párkrát za rok je spíše formální povinnost vrcholného představitele naší země. Větší vliv pro lid nese představitel ve svých výrociích do veřejného prostoru. Jasný, konzistentní a neměnný názor je velmi důležitý. Ve vysoké politice však dlouhodobě chybí. I v dnešní době čelíme nejrůznějším hrozbám. Obávám se, že se na možná rizika stát nepřipravuje. Hybridní válka dokáže zachytit obrovskou masu lidí, kteří falešným zprávám věří. Právě falešné zprávy a jejich dosah mohou být pramenem možného konfliktu.

Trvající ruská agrese na Ukrajině v nás probudila solidaritu. Češi opravdu pomáhají a je to dobře. Přijali jsme více než 400 tisíc válečných běženců. Až na výjimky, jako například Maďarsko, se do pomoci Ukrajiny zapojila celá Evropská unie. Právě tím demonstruje EU svůj význam i sílu při mezinárodních konfliktech.

V kontextu oslav Dne vítězství nad nacismem si však nemohu dovolit nezmínit diskriminační přístup k přichozím uprchlíkům

z Ukrajiny. Těm přibližně 2000 matkám s dětmi romského původu české úřady neposkytly stejnou dočasnou ochranu jako výše uvedené většině přichozích. Namísto toho se dočkaly dehonestace, zpochybňování jejich životní situace a následného diskriminačního přístupu. Pouze romské matky s dětmi totiž přespávaly na nádražích či ve stanech v naprosto nedůstojných podmínkách.

Mám-li v závěru tohoto příspěvku objektivně odpovědět, zda jsme jako společnost dostatečně poučeni z genocidy nacistů během druhé světové války, odpověď zní: Nejsme!

K pochybení ze strany úřadů dojit občas může. Pokud se však dehonestace vůči té nejzranitelnější skupině uprchlíků dopouští komunální politici, někteří z vládní pětikoalice, vracíme se tím právě do doby, kde už jako demokratický stát dodržující lidská práva všech být nechceme!

Měňme tyto současné narativy, chceme-li se posunout.

Tomáš Ščuka

Výběr dodavatele na vnitřní a venkovní expozici Letů u Písku

Muzeum romské kultury navazuje na demoliční a stavební práce v areálu velkokapacitního vepřína, stávajícího v místě tzv. cikánského tábora v Letech u Písku. Pro nově vznikající pietní místo vybral dodavatele nové expozice.

Veřejná zakázka na realizaci nové expozice v Letech u Písku. Památníku holokaustu Romů a Sintů v Čechách byla vyhlášena 12. 12. 2022. Jedná se o poslední nadlimitní zakázku, která je nezbytně nutná k úspěšnému vybudování nového památníku. Lhůta pro podání nabídek byla do 25. 01. 2023.

Po přijetí nabídek proběhlo jejich posouzení hodnotící komisí jak po stránce formální, tak po stránce obsahové. Oznámení o výběru dodavatele bylo odesláno vítězi dne 24. 2. 2023, a vzhledem k tomu, že během patnáctidenní zákonné lhůty nepřišly smluvné připomínky, byla uzavřena smlouva se zhotovitelem expozice. Veřejnou zakázku vyhrála společnost Muzea Servis, spol. s r.o. Cena zhotovení venkovní i vnitřní expozice památníku je 10 523 370 Kč včetně DPH.

Muzeum romské kultury paralelně s výběrem dodavatele expozice jednalo s potenciálními donory, kteří by zafinancovali zbývající část rozpočtu, jež není hrazen NF. Konkrétní jednání probíhala s velvyslanectvím Spolkové republiky Německo, jenž přislíbilo finanční spoluúčast ve výši 2,6 milionu Kč. Smlouva o poskytnutí dotace byla uzavřena 31. 3. 2023.

Zhotovení vnitřní i venkovní expozice je z větší části financováno z fondů EHP, dále také i ze strany velvyslanectví Spolkové republiky Německo.

Demoliční společnost AWT rekvizice v areálu bývalého vepřína v Letech u Písku ukončila demoliční práce a 15. 1. 2023 došlo k formálnímu předání areálu Muzeu romské kultury.

Veřejnou zakázku na dodavatele stavby památníku vyhrála firma PROTOM Strakonice s.r.o. s nabídkovou cenou 98 615 000 Kč vč. DPH. Firma se zavázala památník dostavět za 345 dnů. Areál bývalého vepřína byl společnosti předán 2. 2. V současné chvíli se v areálu vepřína budují základy návštěvníckého centra, v němž bude umístěna vnitřní expozice. Zároveň probíhá srovnávání okolní pláně a dále i příprava na budování propojovací cesty

(mezi návštěvníckým centrem a KP Lety). Následovat budou terénní úpravy pro realizaci venkovní expozice. Její součástí bude také historická reflexe proměny místa po II. světové válce, jehož nedílnou součástí byl právě i vepřín, postavený v 70. letech 20. století. Proto došlo k zachování 2 torz haly č. 8, které budou mementem poválečné doby.

Více o válečné a poválečné historii areálu i o současném budování nového památníku najdete na rommuz.cz/cs/lety-u-pisku/

Ačkoliv aktuálně v areálu bývalého tzv. cikánského tábora probíhají stavební práce, 14. 5. se v přílehlé Kulturní památce Lety uskutečnilo tradiční uctění památky obětí holokaustu Romů a Sintů. (pozn. redakce: více o pietním shromáždění na str. 2)

Karolina Spielmannová
Muzeum romské kultury

KOMENTÁŘ

Pohřešovaný Radek Banda nalezen mrtvý

TOMÁŠ ŠČUKA

Radek Banda

Násilná trestná činnost končící smrtí je dle statistik páchána doma i ve světě poměrně často. Rok od roku se čísla mohou snižovat/zvyšovat. Přesto hovoříme-li o bezpečnosti jako prioritě, je počet trestných činů dost vysoký. A co průběh vyšetřování? Je přístup policie v každém případě stejný? Objevují se snad ve vyšetřování toho kterého případu rozdíly? Krátký monitoring zpráv o násilné trestné činnosti či vraždách určité znaky odlišného přístupu vykazuje. Vyšší pozornost, intenzivní, důkladné vyhledávání a zkoumání důkazních prostředků stojí i na povaze trestného činu nebo oběti.

Vliv předsudků bohužel funguje v naší společnosti i v tomto ohledu. Novinový článek informující o vraždě staršího pána bez domova, drogově závislého nebo Roma ve čtenáři zkrátka příliš emocí a lítosti neprobudí. Fakt, že jen skrze násilí někdo ztratí život, někdo, kdo má rodinu, malé děti, už jaksí upozadujeme. Vystává otázka, zda na podobném principu případ od případu nestojí i práce orgánů činných v trestních řízeních? Ač konkrétní informace nemám, optimisticky to rozhodně nevidím!

V této souvislosti zmíním nedávný případ Radka B. z Brna. Ten byl od ledna 2023 postrádán rodinou a následně pohřešován. Po téměř 4 měsících našli tělo několikánásobného otce rakouští policisté v místní štěrkovně. Příčiny a okolnosti jeho smrti zjišťují. Radka jsem znal a jeho brzký odchod mě zasáhl. Většina z nás si ho pamatuje jako pozitivního člověka, který se rád smál a žil pro svou rodinu. Nejbližší rodině vyjadřuji i touto cestou upřímnou soustrast a hodně sil k překonání této velké ztráty. Věřím, že případ Radka tímto nekončí a vyšetřovatelé odhalí příčinu smrti stejně jako pachatele.

Důvěra ve státní orgány i ze strany těch nejzranitelnějších by měla být základem právního státu. V posledních letech došlo k úmrtí Romů, kterým předcházelo násilí policistů při jejich zadržení. Ač případy vzbudily pozornost občanské společnosti a lidskoprávních organizací v zahraničí, pochybení policie potvrzeno nebylo.

Dle zpráv Rady Evropy Romové v Česku nadále čelí diskriminaci téměř ve všech aspektech života a pro zásadní změnu této situace je zapotřebí úsilí na několika frontách – ve vzdělávání, na trhu s bydlením, na pracovním trhu i při kontaktu s policií.

Dlouhodobě také chybí podpora dalšího vzdělávání zaměstnanců státní správy a samosprávy. Od roku 2004 jsme členy Evropské unie. Společnost se proměňuje, mění se tedy i její potřeby. Reaguje na to stát? Z Listiny základních práv a svobod Ústavy České republiky vyplývá také právo na kulturu a jazyk národnostních menšin. Do jaké míry nás jako společnost zajímá znalost socio-kulturních specifik národností, které tu s námi žijí? Stále převládají předsudky a stereotypy, jež předáváme další generaci. Práce policistů a dalších zaměstnanců státní správy je přeci práce odborná. Příprava pro výkon těchto povolání by měla být postavena na budování důvěry všech, kterým má státní aparát sloužit. V konečném důsledku tím stát podpoří hodnoty demokracie včetně jejího fungování. Dobré mezilidské vztahy dávají také méně prostoru k násilné trestné činnosti.

Vytrvat a trvat na spravedlivém postupu stojí na každém z nás. A rozhodně to není ztráta času, kterou někteří z nás vidí na začátku boje. Úsilí trvat na právu mém či toho, komu pomáhám, je vždy správné!

Šarlota Bottová the lakeri farebno terapija

E Šarlota Bottová dživel pre Sloven-sko andro foros Hnúšťa. Hiñi pre matersko, ehin lake 33 berš. Umelecko vitvarno talentos pes andre late sikhadas imar sar ehas čhajori. Sikhililas avri pre sredno škola, oboris kosmetička. Andre lakro drom andro mališagos la andas lakro dad. Sar pal peste phenel, sikhlo korkori, khatar pherdo godaver knižki. Akanak kerel bufi pro portreti khatar inspirativna prindžardune manuša khatar calo svetos.

Pre sredno škola ehas e Šarlota jekhuri Romñi andre trjeda. Andro predmetos estetičko sikhluvipen ehas e Šarlota nekfeder. Andro portreti, save kerel, likerel sar nekphareder džaniben te zachudel o detali. Kale the parne portreti kreslinel la grafitovo tužkaha, farebne kreslinel pastelkenca lebo akrilovo farbenca. Peskre kipoca peršes sikhavelas pro socijalna siťi, palis pes dochudlas he pro vistavi. Perel maškar lende vistava andre pražsko galerija amaterskone romane umelcengre Phundrado vudar, vistava andre Kaša, andre Hnúšťa či Rimavsko Baňa, palis oka berš vista-va andro Gemersko-malhontsko muzeum andre Rimavsko Sobota, savi le dženenge sikhadas avrikidlipen khatar lakri bufi – hirešne romane the gadžikane manuša khatar pherdo obora. Buter pes pal e Šarlota the lakri bufi doginena andro vakeriben. Šukar geñiben.

Lačo džives, Šarlot, šaj amenge phenen, kana pes andre tumenge phundradas kamiben andre malba? So tumenge nekbuter pejlās kijo jilo?

Lačo džives, Veroniko, kreslinavas imar sar somas čhajori, aľe nekbuter man oda chudlas pre sredno škola. Nane man e umelecko škola andre kada oboris, som avri sikh-

di sar kosmetička. Pre škola amen ehas predmetos estetičko sikhadipen, the odoj pes oda sa ačhilas, hoj oda kerav dži adadives.

Leperen tumenge pre tumaro peršo kipocis?

Te avav phundradejileskeri, ta pro peršo kipocis mange naleperav.

Sar tumen tumari buti bararenas? Save ehas tumare perše berša andre bufi?

Perše berša ehas phare, nahas man internetos, sikhluvavas man khatar knižki, palis pal o internetos. Nadžanavas nič pal o tužki, the savoro so pes thovel jekhetane andro vitvarno džaniben. Sikhluvavas man korkori.

Šaj amenge phenen vareso pal tumare kipoca, pal soste ehin?

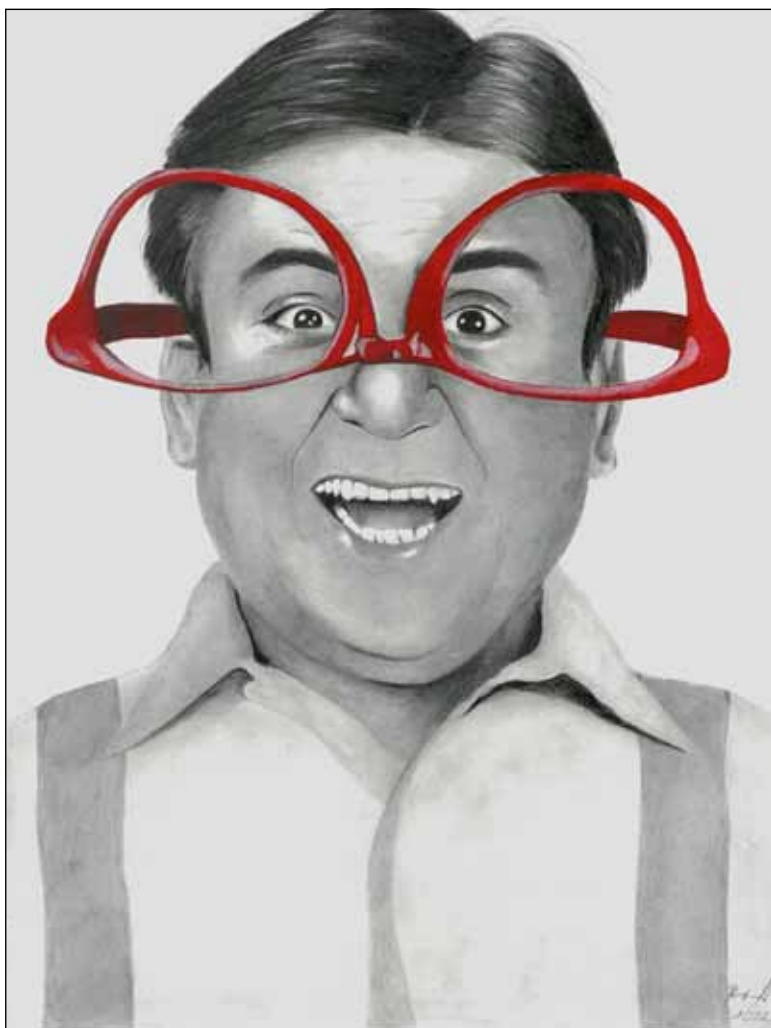
Kreslinav portreti khatar pherdo bare džene. Kreslinav prindžardune hercen, spevakene the manušen, save hine inspirativne.

So rado kreslinen, save konkretne temata, save kipoca tumen fasciñinen? The sava teknikaha rado kreslinen?

Mek načirla kreslinavas ča grafitovo tužkaha, aľe kamavas miri bufi te thovel dureder, the akanak kreslinav trine teknikenca – pastelkenca, tužkaha the akrilovo farbenca.

So tumen del akanak but bufi, pre soste keren?

Akanak man ehas duj vistavi. Peršo pes vičinel „Romane spisovateľa – sar len dikhav me.“ Pre vista-va šaj dikhenas khatar 23. 1. – 31. 3. 2023 andro Foreskro kulturno středisko, andro foros Hnúšťa. Dujto vista-va pes vičinelas Šarlota Bottová – Portreti, pre late šaj dikhenas khatar 9. 1. – 28. 2. 2023 andre Vihorlatsko knihovna.

Džan tumare kipoca te cinel, kaj peske len o manuša šaj cinen the keci mol tumare kipoca?

Hi, pal savoro pes šaj dovakeras. Te bi tumen avelas zaujma pal mire kipoca, ta mange pisinen pro miro emailos: bottovasarlota@gmail.com.

Ilustrinenas varekana varesavi knižka?

Knižka nailustrinavas. Cirdav temi khatar dživipen lebo khatar džene, save man ispirinen.

Save ehin tumare aver zaujma okrem mališagos?

Sar man ehin volno časos, ta som mire čhavenca. Rado lenca phirkerav avri. Hine pro peršo than.

Ehin tumen varesave bare džene andro mališagos, save?

Umelecka bare džene man ehin, ehin oda umelca khatar cuzina. Perel maškar lende o Charles Laveso.

Ehin tumen andro dživipen varesavo motto, savo tumen del bacht the zaačhiben?

Miro motto, saveske paťav, hino: „Ma de duma, aľe rode rješeni.“

So tumari daj, dad, ehin len tiž umelecko talentos, kavka sar tumen?

Hi, miro dad džanelas te kreslinel, o talentos man ehin pal leste. Jov man delas godi the ehas pre mande but barikano.

Kaj keren rado bufi?

Nekradeder kerav bufi khere.

Keren bufi cichones, lebo šunen varesavo inspirativno bašaviben?

Kerav bufi ča khere, sar miro cikno čhavoro sovel, the rado šunav giľa the podcasti.

Sar pre tumari bufi dikhen tumen korkori?

Pre miri bufi dikhav lačhes, ispirinel le manušen the nekbuter man del zor te džav dureder. Te porovñinav mange o fotki maškar kipoca, tel o berša dikhav visledki, vaš save som rado. Nekbuter som rado, hoj miri bufi pes pačisalol le dženenge andre savore genaraciji.

Kamenas te avel maľarka, sar sarnas čhajori?

Furt mange vinšinavas, hoj man te avel miri vistava.

Sar tumen andro tumaro foros, sar romañi umelkiña, len o Roma, the o gadže?

Šaj phenav, hoj miri bufi likerel lačhes, anav vareso nevo, miri bufi thoven dureder pro socijalna siťi. O gadže hine khatar miri bufi kedvešnes prekvapimen, hoj bi e umelecko škola man dochudlom dži andro vista-vi. The hoj adaj ehin vareko, ko džanel vareso aver, sar te giľavel the te khelel.

So bi phenenas amare dženenge, save ginen, so rado kreslinen he malinen? Sar avri te likerel?

Miro lav perdal terne umelca, save chuden te malinen, ehin, hoj te dikhen rado e umelecko bufi the te kamen te avel feder. Hoj te napre-ačhuven te kerel bufi pro peskere sune andro dživipen.

Šarloto, me tumenge palikerav vaš o šukar vakeriben, the vinšinav tumenge but bacht the šukar dživesa. phučelas e Veronika Kačová

Barevná terapie portrétistky Šarloty Bottové

Dokončení ze str. 1

Jak vás vaše tvorba postupně rozvíjela? Jaké byly začátky vaší práce?

Začátky byly obtížné, neměla jsem internet, čerpala jsem přes knihy, později pak z internetu. Nevěděla jsem nic o tužkách a všechno, co se týče umění. Jsem samouk.

Mohla byte nám představit vaše obrazy? O čem jsou, co je v nich sděleno?

Věnuji se portrétům různých osobností. Kreslím známé herce, zpěváky a lidi, kteří jsou inspirativní.

Co nejraději malujete, jaká konkrétní témata, jaké obrázky vás fascinují? A jakou technikou nejraději tvoříte?

Donedávna jsem kreslila jen grafitovými tužkami, ale chtěla jsem svou tvorbu posunout dál, a tak kreslím třemi různými technikami – pastelkami, tužkou a akrylovými barvami.

Co vás v současné době nejvíce zaměstnává, na čem pracujete?

Mám za sebou dvě výstavy. Ta první nese název „Rómski spisovatelja – ako ich vidím ja“. Výstava byla ke zhlédnutí od 23. 1. – 31. 3. 2023 v Městském kulturním středisku v Hnúšti. Druhá nese název Šarlotta Bottová – Portréty, tu jste mohli zhlédnout od 9. 1. 2023 – 28. 2. 2023 ve Vihorlatské knihovně.

Jsou vaše díla na prodej? Kde si je lidé můžou koupit a v jakých relacích se pohybují ceny vašich obrazů?

Ano, vše je na domluvě. Pokud byste měli zájem o mé obrazy, prosím kontaktujte mě na můj e-mail: bottovasarlota@gmail.com.

Ilustrovala jste někdy nějakou knížku?

Knížku jsem neilustrovala. Čerpám z běžného života nebo z lidí, kteří mě inspiroují.

Jaké jsou vaše další zájmy, kromě malby?

Ve svém volném čase trávím čas se svými syny. Ráda se s nimi procházím. Jsou na prvním místě.

Máte nějaké umělecké vzory v oblasti malby, jaké?

Umělecké vzory mám, jsou to umělci ze zahraničí. Patří mezi ně Charles Laveso.

Máte v životě nějaké motto, které vám dodává štěstí a podporu je vás?

Moje motto, kterým se řídím, je: „Místo slov hledej řešení.“

Co vaši rodiče, jsou taktéž umělecky nadaní jako vy? Zdědila jste jejich talent?

Ano, můj otec uměl kreslit, talent jsem zdělila po něm. On mi dával rady a byl na mě velmi hrdý.

Kde nejraději tvoříte?

Nejraději tvořím doma.

Tvoříte v tichu, nebo používáte při práci inspirativní hudbu?

Tvořím jen doma, když můj mrňous spí a ráda poslouchám hudbu a podcasty.

Jak vaši tvorbu vnímáte vy osobně?

Svoji tvorbu vnímám pozitivně, inspiruje lidi a hlavně, překonávám tím sama sebe. Porovnávám si foto obrazů po letech a vidím výsledky, které mě těší. Nejvíce mě těší, že má práce oslovuje lidi všech věkových kategorií.

Chtěla jste být malířkou už od dětství?

Vždy jsem si přála mít vlastní výstavy.

Jak vás ve vašem městě, coby romskou umělkyni, berou samotní Romové a naopak Češi?

Můžu říct, že vnímají moji tvorbu pozitivně, přináším něco nového, na sítích sdílí mé příspěvky. Čes-

ká společnost je z mé práce mile překvapená, že bez umělecké školy jsem se dopracovala až na výstavy. A že je tu někdo, kdo umí něco jiného než zpívat a tančit.

Máte nějaký vzkaz pro naše čtenáře, kteří rádi kreslí a malují? Jak vytrvat?

Můj vzkaz pro mladé začínající umělce, který jim chci poradit, je ten, aby milovali tvoření a chtěli být

lepšími. Ať nepřestávají pracovat na svých životních cílech.

Šarloto, děkuji za rozhovor a přeji hodně úspěchu a krásných dní. rozhovor vedla Veronika Kačová

Nane pal amende zaujma...

Te murdarel le Romes andro Čechiko nane ajsi bari veka. O gadže peske phenen: „Odava nič, aspoň naavena ajci Roma adaj.“ Me avka duminav, bo sar dikhav, so pes savoro kerel, avka hin man čačo. Bo keci imar sas Roma murdarde, kana avla e demokracija, the nič lenge pes nakerda, o sudi len dine cikne tresti. Níko man napresvedčinel, keci o skihi murdarde le Romen, the savoro o sudci učharde, sas len lače obhajci, bo hin len love.

O našado Radko Banda, sas les čhavore, sako les rodenas, e fajta, o kamarata, hjaba. No me nadža-

nav, sar les rodenas o šingune, the keci dine oleske buti, me avka duminav, hoj but na. Bo sas ča ajso Rom, te na pre mande vareko rušel, no me odava avka dikhav. No th'avka le Radkos murdarde, hin mange pharones, ale so šaj keras? Níč, o gadže hine lošale, so amen vaš lenge napofinas nič, sam ča ajse Roma. Jon peske phenen, mištes, naavena ajci Roma adaj. Nane mange mištes, imar kecivar odava sas, hoj našlile romane čhave, lenge hin jekh, pal amende le gadžen nane zaujma, namušinen te del pr'amende bari buti!

Ale aver veka hin, kana vareso kerel Rom trestno, imar les den mindar andre bertena, sig, hoj aňi načinel la cimblaha! Avka hin, bo Romes nane ajci love, kaj te pofinel lače advokatos. Prindžarav jekhe Romes, hin imar phureder, jov čorkerlas, avka but berš dživelas. No jekhvar čorda le gadžes bikhereske-ro, the mek oda džives vareko les murdarda. No imar line le Romes, the phende, hoj jov murdarda le gadžes. Hjaba o Rom čoro phenelas, hoj les čorda, ale nadiňa pre les-te aňi o angušť, niko leske napafalas. Sas o sudos, the le čore Romes

dine andre bertena pro biš berš. Me džanav, hoj jov les namurdarda, me leske pafav, bo jov pes šoha namar-kerelas, čak čorelas. Jov hjaba bešel andre bertena, the ko murdarda le bikhereskro, hin khere, hin les sloboda!

Čačikanes amen le Romen o gadže avka naľikeren, naden amenge pativ, amen nasam vaš lenge pre zaujma, sam čak ajse Roma. Avka odava hin čirlutanes, talam avela varekana avres. Aver generacija kempel pes but te sikhľol, kaj te aven maškar amende doktora, inženiera, the sudci, kaj te aven

maškar o Roma manuša le titulenca. Palek sar džaha pal o uradi, dikhena, hoj sam ajse manuša sar the jon, hoj hin amen godi, džanas te duminel! Akor dena k'amende pativ. Hin maškar amende sikhade manuša, ale furt oda hin čulo. Sar avena o Roma sikhade, akor šaj pes braňinen, na vastenca, ale godaha!

Me imar nadodživava, ale mire čhave hi. Te del o Del, kaj te aven maškar amende but sikhade manuša, kaj pre amende navičinkeren o gadže. Kaj amen te ľikeren vaš o manuša, te den amenge pativ, sar amen lenge... **Irena Eliášová**

O Roma vakeren

Pořad ČR určený pro Romy. www.romove.cz

Nakamas avka te dživel...

Ach jaj, oda jaruna furt nane ajsi, kaj te avel tatoro. Jekh džives hin šukares, tatipen, the dujto džives pale perel o brišind, the hin baro šil. Odava nane mištes, odolestar hin čak furt vareso nasvalipen, alergija, abo prekušudrardipen, the palek bari chripka. Kamavas te avel tatipen, kaj te šaj džav avri pro duj trin ori. Mušinav te phirkerel, phenel o dochtoris, the man mire čanga našunen, igen dukhan. No so šaj, th'avka mušinav te džal, lav e kopal the džav avri, nabrišindel, no mištes...

Sar džav, e gadži pre mande vičinel: „No s'odava?“ bara vikaha. „Ma denaš, me pre tute užarava,“ phenav lake, the ačhilom te phirel. Užarav, dží kim avela ke mande. Džal lake pharones, bo hiňi igen thuli, maj ajci eňavardeš kili pre peste mukhľa. „Serus, Evka, s'odava pes kerel? Me mušinav te phirkerel, phenda o dochtoris...“ „Joj, oda the me mušinav, džaha jekhetane, hi?“ „Mištes, džaha pal calo sidlisko, the odava avela dost. Čišfilal vare-so?“

„Ta kaj, aňi deko, šaj kerav, so kerav...“ „Oda džanes, amaro phuripen, hin amen but berš, olestar...“ „No, dikhes, the o dochtoris mange naachaľol, aľe aňi čulo...“ „No ta so, mušinas te čitel, hin amen hjabatno sasťariben, mušinas te likerel e čhib...“ „So ajso, me načitava, me man ňikasko nadava...“ „Eva, me ko dochtoris čitav, the šunav les, the...“ „Me na, džanes, so mange phenda? Hoj šaj valinav o sudi...“ „Ha, ha...“ „Tu asas! The odava hin dochtoris? Joj pes kampil te starinel, kaj te čišľuvav, the na te mandar asal. Nek man del ajsi medicina, hoj džan o kili tele, the na mandar te asal, me vaš oda našťik...“ „The me som thuli, aľe na ajci chav, čak čuloro...“ „Hi, čuloro, me nazasovav aňi Devleske, mušinav te chal rendešnosnes...“

„Odava igen namištes, Eva, te chal pre rati, oda natromas...“ „Me duminav, hoj le dochtoren nakampolas amenge te dikhel andro čare, keci ko chan, aľe nek amen sasťaren, nadumines?“ „Eva, ňisave ajse praški nane, bo ulahas bare procesiji angle apatika. Jon amenge čak den goďi, sar kampa te chal, ačhaľos mange?“ „Naachaľuvav, feder hin andro aver šťati, odoj keren buter vaš o nasvale sar adaj...“

„No aľe oda amen mušinelas te avel but love, kaj te šaj len poťinas, man nane, abo tut hin?“ „So diľinaľos, kaj len ľiňomas, le duchodostar?“ „No dikhes, avka šun le dochtoris, the čit...“ „Le čhaveskri čhaj ginelas pro internetos, hoj imar le duchodcen nasasťarkerna, bo sa hin igen guč. Avka jon kamen, kaj te savore phure manuša so jekhsigeder meren, the lenge ačhena o bare love...“ „Natromas savoreske te paťal, so pisinen pro internetos. Odava hin pharones te ačhaľof pre ekonomika...“

„Savi ekonomika? Odava čak dikh, so pes kerel, o bare raja kamen, kaj te imar zaphandľam o jakha, o phure manuša. The imar avela vaš lenge feder. So šaj amen kamas le premijeris, sar andre Angľija kamen savore manuša ole kralľis! Dikhehas pre leste andre televizija? Me dikhas igen baro šukaripen, sar les kamen o manuša...“

„Hi, dikhľom, hin odava šukar, aľe nane oda avka pal calo svetos...“ „Kamľomas te avel odoj, aľe sar šaj, kana man o čanga igen dukhan. Tu džas sig, užar sikra, ačhuv...“

„Ha, ha, ačhavava čuloro, no džaha mek jekhvar?“ „Jaj, aňi Devleske, imar mange hin dost, mek hin baro drom te džal...“

„Na, na, imar hin koteroro khere, phirdam but. Sar hin tuke?“ „Joj, igen namištes. Sar avava khere, kerava mange kavica, the pašľuvava pro haľos, mukhava e televizija...“ „Oda natromas, o kili nadžana tele...“

„Mange hin jekh, me nabajinav, so phenel o dochtoris. Me mange avka kerava, sar kamav, dží kim napoťinaha o sasťipen. No nadžanav, sar ole duchodostar, me paťav oleske, aľe sar?“

„Avka sar savoro adaďives, hin sa igen kuč, me th'avka nakamavas ňikhaj te dživel, čak adaj...“

Irena Eliášová

7. ročník Mezinárodního dne Romů v Novém Jičíně zaznamenal pozitivní ohlas

V pátek 14. dubna od 15:30 proběhl v Novém Jičíně v prostorách T-Klubu již sedmý ročník Mezinárodního dne Romů. Program se z důvodu deštivého počasí musel přesunout do vnitřních prostor. Na úvod zazněla romská hymna Dželem dželem, která vypraví o kočovných Romech a jejich dlouhé cestě, v podání romských dívek a zpěvačky Veroniky Kačové. Bohatý kulturní program oslovil jak děti tak dospělou generaci. Prostory T-Klubu roztančili svým vystoupením romský taneční soubor Jiloro. Soubor působí na ZŠ Floriana Bayera v Kopřivnici a vede jej školní asistentka a lektorka paní Eva Demová se svou sestrou Maruškou. Děvčata sklídila velký potlesk. Po nich přišla na řadu přehlídka romských autorských kostýmů a doplňků, které navrhla Veronika Kačová. O profesionální make-up romských modelek se postarala vizážistka Šárka Brücknerová. Devět romských dívek předvedlo své rozevláté sukně, krásné barevné halenky s krátkým, ale i dlouhým klasickým rozšířeným rukávem, a tím dodalo přehlídce ženského ducha a šmrnc. Pozornost diváků se zaměřovala především na různorodost kostýmů a doplňků. O tom, jaké to je být Romem, nebát se svého romství a umět přijmout sám sebe, vyprávěla ve svém literárním autorském okénku talentovaná Liliana Girgová z Nového Jičína. V rámci Mezinárodního dne Romů probíhala výtvarná soutěž na téma „Moje maminka, můj tatínek“ (Miri Daj, miro Dad). Do soutěže se mohli přihlásit všichni, kdo rádi kreslí nebo malují. Vítězi výtvarné soutěže se stali: 1. místo: Nikolas Vojta, žák 2. třídy a Nikola Martinková, žákyně 8. ročníku. 2. místo si zasloužila Klára Šišková a Martin Maxián. Na 3. místě se umístila čtrnáctiletá Pavlína Cínová a Ema Mojžíšková z první třídy základní školy Floriana Bayera. O hudební program se postaral kytarista a zpěvák pocházející z Andalusie Adan Sanchez společně se zpěvačkou Veronikou Kačovou a perkusista Pavel Novák. Hudba v gipsy a balkán stylu roztančila i návštěvníky této kulturní akce. Závěr programu se uskutečnil v prostorách kavárny Martin Café, kde proběhl koncert Feriho a jeho kapely. Kapela zahrála několik vlastních i tradičních romských písní.

Doprovodný program nabídl návštěvníkům v knihovně výstavu patnácti romských osobností, která potrvá do 19. 5. 2023, výstavu fotografií z předešlých let Mezinárodního dne Romů, romský fotokoutek, ochutnávku romských pokrmů, ukázkou romských výrobků, dětský koutek a nechyběla ani romská periodika jako je časopis Kereka a noviny Romano hangos. Přínos projektu Mezinárodního dne Romů vidím v nalezení přátelského vztahu mezi lidmi, odbourávání bariér a větším pochopení ve společnosti. Den Romů je prostor a šance pro obě strany, jak Romy tak i Čechy.

Program finančně podpořilo město Nový Jičín. Poděkování také patří ředitelce městské knihovny paní Renátě Domorákové, Ivě Polákové, ředitelce městského kulturního střediska, všem účinkujícím, sponzorům, divákům a organizačnímu týmu, bez kterého by se tato událost nemohla uskutečnit.

tě se umístila čtrnáctiletá Pavlína Cínová a Ema Mojžíšková z první třídy základní školy Floriana Bayera. O hudební program se postaral kytarista a zpěvák pocházející z Andalusie Adan Sanchez společně se zpěvačkou Veronikou Kačovou a perkusista Pavel Novák. Hudba v gipsy a balkán stylu roztančila i návštěvníky této kulturní akce. Závěr programu se uskutečnil v prostorách kavárny Martin Café, kde proběhl koncert Feriho a jeho kapely. Kapela zahrála několik vlastních i tradičních romských písní.

Doprovodný program nabídl návštěvníkům v knihovně výstavu patnácti romských osobností, která potrvá do 19. 5. 2023, výstavu fotografií z předešlých let Mezinárodního dne Romů, romský fotokoutek, ochutnávku romských pokrmů, ukázkou romských výrobků, dětský koutek a nechyběla ani romská periodika jako je časopis Kereka a noviny Romano hangos. Přínos projektu Mezinárodního dne Romů vidím v nalezení přátelského vztahu mezi lidmi, odbourávání bariér a větším pochopení ve společnosti. Den Romů je prostor a šance pro obě strany, jak Romy tak i Čechy.

Program finančně podpořilo město Nový Jičín. Poděkování také patří ředitelce městské knihovny paní Renátě Domorákové, Ivě Polákové, ředitelce městského kulturního střediska, všem účinkujícím, sponzorům, divákům a organizačnímu týmu, bez kterého by se tato událost nemohla uskutečnit.

Zpětná vazba návštěvníků Mezinárodního dne Romů:

„Mezinárodní den Romů byl pro mě velký zážitek. Byla jsem vděčná za to, že jsem mohla být součástí organizačního týmu. Myšlenka celé této akce byla mocná a velmi emotivní. Jsem

ráda, že jsem mohla předat dál podstatu romství a taky jsme se mohli společně sejit. Chtěla bych všem moc poděkovat za úžasný den, který byl plný emocí, nových informací, sdílení talentů i navázání nových kontaktů a přátelství. Těším se na další ročník.“

„Byl jsem velice překvapen, velice živá akce plná barev, komunity barevných lidí. Jde vidět, že lásku k hudbě mají i ostatní národy a skrze hudbu se můžou lépe seznámit a navzájem projevit svoji kulturu.“

„Moje první pocity byly smíšené, převážně jsem se těšila. Nejvíce jsem se těšila, až půjdu před lidi a ukážu jim, co krásného a okouzlujícího mám na sobě oblečené. Byla jsem ráda, že jsem se mohla zúčastnit programu. Taky mě těšilo ukázat lidem, že barva pleti není vše a že i romství může být krásné a plné nadání a zábavy. Den Romů pro mě hodně znamená, i když to moc neukazuju, ale přijde mi, že někteří nejsou spokojení se svou rasou, ale podle mého názoru na tom vůbec nezáleží. Lidé by měli být rádi a hrdí na to, jakými jsou, protože vše dokáže být krásné i bez odsuzování ostatních. A tím bych chtěla poděkovat všem, kteří se přišli podívat a doufám, že se příště uvidíme.“

„V mém světě vizážistky byl tento den jako sen. Dostaly se mi do rukou krásné mladé obličejové dívky, kterým jsem mohla zvýraznit jejich kontury přirozené krásy. Ony mne za to překvapily svým nadšeným přístupem k naplnění roli jim svěřených. Tedy elegance při předvádění kostýmů romské kultury a velmi temperamentní tance, které nenechávaly ani mé nohy mimo projevení rytmu. Hudebníci předvedli spolu se zpěvem pořadatelky Veroniky a tancem slečny Irenky nezapomenutelný zážitek. Děkuji všem za radostí naplněný den.“

Veronika Kačová

Policie, média a Romové

Na svůj život bychom si měli dávat bedlivý pozor. Jedinou možnou cestou ke společné komunikaci je, zdá se, vzájemné poznání a naslouchání, i přesto, že je někdy obtížné a je třeba se mu stále znovu a znovu učit. Chybí prostor pro komunikaci pro obě strany. Tři témata, dva pohledy, několik informací, které nemusí být pravdou.

Začneme u policie. Policie má za úkol řešit případy vždy s povinností, bez ohledu na to, zda se jedná o Roma či ne. Odlišnost etnicity by neměla být v žádném případě problém. Policie jako státní orgán by měla adekvátně přispívat k ochraně lidských práv, chránit práva a svobody osob, usilovat o získání důvěry veřejnosti, policisté by měli být ohleduplní a zodpovědní. Jednání policie vytváří mediální obraz.

Ale jak jistě všichni víme, policie vždy vychází ze zastaralého předsudku vůči romské komunitě. Způsob komunikace, jednání a přístup působí, jako by se desítky let nezměnil. Romové jsou často bráni jako méněcenní občané, jsou ponižováni kvůli své odlišné mentalitě, etnicitě a způsobu komunikace, pro kterou majorita nejen že nemá pochopení, ale ani nerozumí potřebě otevřeně tuto komunikaci rozvíjet. Výsměch vůči Romům bývá často důsledkem tohoto omezeného vnímání ze strany majority. Neexistuje manuál na řešení této problematiky. Raději bychom se měli snažit zaměřit na to, co je nejdůležitější. Za klíčovou považují komunikaci. Komunikace může proběhnout jen za toho předpokladu, že majorita bude schopna aktivního naslouchání romské komunitě, tzn. naslou-

chat bez jakéhokoliv zasahování do toho, co je sdělováno.

Nutno sdělit, že se najdou i Romové, kteří své síly pod vlivem alkoholu chtějí poměřit s policisty. Bohužel se ale alkohol v těchto kritických situacích vůbec nevyplatí a nakonec na to Romové sami doplatí. Rázem je z toho článek o útoku agresivních Romů na zaměstnance policie. Víme všichni o případech, kdy se podobné situace dostaly do krizového okamžiku smrti. Možná bychom si měli položit otázku, proč se Romové ocitli v kritických situacích, co tomu předcházelo, že to všechno skončilo tragédií? Je to černobílý boj? Nebo hra na život a na smrt? Kdo je pachatel a kdo oběť? Dodržují policisté své cíle v oblasti lidských práv? A kdo stojí mezi konfliktem dobra a zla? Člověk se může stát terčem konfliktu a být zapleten do případů, o kterých třeba ani neví. Může být bezdůvodně napaden městskými strážníky jen proto, že některý ze strážníků nemá zrovna svůj den nebo může být ve skrytu duše rasista, a tak si svou náladu vybijе právě na Romech. Rád si na ně dovolí použít svůj agresivní ostrý slovník. Je nespočet případů, kdy se dočteme, že strážník bezdůvodně napadl Roma. Některé rysy Romů, které Rom za negativní nepovažuje, se majoritní společností jeví jako negativní. Bohužel, Romové s tímto obrázkem a představou majoritní společnosti bojují nebo se s tím musí vyrovnat.

Romové jsou pro média velkým lákadlem. Média jako jsou Blesk, Deník, televize Prima veřejnost zahlcují zprávami o kriminalitě Romů, extremismu, demonstracích, chudobě a jiných podobných případech

ve větší míře, než aby naopak přinášely pozitivní zprávy o Romech. Člověk se díky tomu, že si článek přečte, snadno nechá otrávit. Nenávist plodí nenávist, ta zase dál plodí násilí, zmar a morální bídu. Kdy naposledy jste si přečetli nějaký pozitivní článek z českých médií, na který jste mohli být právem hrdí? Já za sebe můžu říct, že mě nadchnul článek na iDnes.cz o romské spisovatelce Ivetě Kokyové. Proč se něco pozitivního o Romech ve zprávách nepíše více? Mediální obraz Romů ovlivňuje společnost, ve které všichni žijeme. Zájem o negativní zprávy odhaluje zaostalý vzorec chování, který můžeme pozorovat již při středověkých popravách, které se těšily velké pozornosti.

Romové by se měli vyvarovat ve svém životě negativních situací a nepodléhat těmto touhám, které je můžou vést do záhuby a zbytečných problémů. A pokud už se stali terčem kritické situace, můžou změnit svoji situaci pod podmínkou, že ví, na koho se mají obrátit, kde najdou zastání a co dělat v případě, že se jim nedostane pomoci, kterou zrovna očekávali. Nevzdávat se a bojovat za pravdu. Vyhybat se negativním myšlenkám. Romové strážníky policie moc rádi nemají, věří, že mají proti nim předsudky. Působí na ně arogantně, agresivně, nepřátelsky a mohla bych dál pokračovat... Ne nadarmo se říká, že nepřítel číslo jedna byl pro Romy tradičně policista. Chybí důvěra mezi Romy a na druhé straně více policistů s empatií, více romských strážníků nejen ve vyloučených lokalitách, úředníků s pochopením, právníků, učitelů, zdravotníků... **Veronika Kačová**

Nezájem o zabití Roma...

Zabití Roma, nebo Cikána, u nás v zemi není nic tak hrozného pro majoritu. To si Čech řekne: „To nic, to je jenom Cikán, aspoň jich tu tolik nebude.“ Mně to tak připadá, protože je to znát, už kolik Romů bylo zavražděno a nic hrozného se těm vrahům nestalo! Od začátku demokracie už zabili hodně romských obyvatel a všechno skoro bylo prominuto nebo jim soud udělil nízké tresty. Je to tak a nikdo mě nepřesvědčí o opaku. Hodně jsem toho zažila, že zabili holohlaví Romku, Roma a od soudu odešli s podmíněným trestem, asi měli dobré obhájce, které dobře zaplatili.

Nezvěstný Radek Banda, otec rodiny, ať se ho snažila rodina a známí hledat, nezdařilo se. Nemám tušení, jak po něm policie pátrala, ale z mého hlediska to vidím tak, že se tomu problému moc nevěnovali. A to z toho důvodu, že to byl obyčejný Rom, ať se na mě někdo nezlobí, ale já to tak vidím. Nakonec byl zavražděn, je mi to moc líto, ale bohužel, na nás, na Romech, tolik nezá-

leží české společnosti. Oni naopak jsou rádi, pokud zmizíme. Je mi z toho na nic, není pomoc, kdy je to nejvíce potřebné. Není to první případ, už se to stalo několikrát, není až tak velká ochota pro nás, Romy.

Ovšem jiná věc je, pokud Rom provede cosi trestného, to mu nic neprojde. To ho hned odsoudí, Rom totiž nemá peníze, aby zaplatil pořádného obhájce, tak ho dají do basy, ani nemrkne! Znáám jednoho Roma, starší chlap, a ten si rád pokradl, dělal to léta. Jednou se stalo, že šel kolem jednoho bezdomovce a okradl i jeho. Bohužel, bezdomovec ten stejný den kdosi zabil a tento Rom se dostal k soudu jako vrah. Nadarmo se přiznal, že ho okradl, když spal. To nikdo nechtěl slyšet. Já jsem přesvědčená, že on na něj ani nesáhnul, natož aby ho zabil. Tento člověk by nikomu neublížil, já ho znala, nikdy se ani nepral, jen kradl. A on chudák nevinně sedí v base na dvacet let a skutečný vrah je na svobodě a užívá si života!

Skutečně nás Romy neberou vážně, jen jako vedlejší, nezajímavé... Je to tak od pradávna, snad se to změní za nějaký čas, další generaci, až bude více vzdělaná. Bude mezi nimi více inženýrů, lékařů a taky soudců, tak snad to bude o trochu lepší. Kéž by to dokázali naši potomci! Je mezi námi už několik vzdělaných, ale to je ještě málo, je zapotřebí vzdělanost, abychom všem dokázali, že i my na to máme. Abychom se dokázali ubránit, ne pěstmí, ale mozem! Je zapotřebí, aby bylo mezi námi více lidí s tituly, abychom si byli rovni s majoritou. Když bychom šli na úřad, na policii, aby si nás považovali, bude vidět, že v té hlavě máme mozek. A potom snad si nedovolí nás hanlivým způsobem urážet a zastaneme svá práva, jak se patří!

Já se toho času nedožiji, ale moje děti ano. Kéž by se splnilo to dobré pro nás Romy. Kéž bychom byli pro společnost zajímaví a taky důležití, jako všichni ostatní...

Irena Eliášová

Nechceme tak žít...

Ach jo, to jaro ne a ne, aby bylo teplé, jeden den je hezky teplíčko a na druhý den opět prší a je chladno. Teď jsou nejvíce všelijaké choroby, samá alergie, nastydnutí a jiné nedobré věci. Tak ráda bych byla venku aspoň na dvě tři hodinky. Ty moje zlobivé nohy mě nechtějí poslouchat a bolí. Nic naplat, musím chodit, říkal pan doktor, vezmu si hůl a jdu ven. Doce-la to jde, neprší...

„Copak je?“ velkým křikem na mě volá známá. „Neutíkej, já tu na tebe počkám.“ Zastavila jsem se, stojím a čekám, až ke mně dojde.

Ale jde jí to ztěžka, táhne s sebou asi devadesát kil, má to ženská dost blbě, má na sobě tolik sádla, že ani chodit pořádně nemůže.

„Ahoj, Evičko, co se děje, že tak křičíš? Já musím na procházku, chodit...“

„To já musím taky nutně, půjdu s tebou, ano?“

„Jasně, projdeme celé to sídliště kolem dokola a to postačí. Zhubla jsi něco?“

„Ani deko! Nejde to, ať dělám, co dělám...“

„To víš, stáří, ten náš věk vysoký, to je tím...“

„No vidíš a doktor to nechápe, nerozumí mi, ale vůbec...“

„Nu což, musíme držet hubu. Máme zadarmo lékařskou pomoc, tak musíme...“

„Prdlajs musíme, já se nedám...“

„Evo, u doktora jsem já zticha a poslouchám, a je...“

„Já ne, víš, co mi řekl posledně? Že můžu válet sudy...“

„Ha, ha...“

„Ty se směješ! A to je doktor? On by se měl starat, abych zhubla! Měl by mi dát nějaké prášky, aby šla kila dolů, a ne mě urážet, já za to nemůžu...“

„Já mám taky kila navíc, ale nejím tolik, jen tak malinko, víš...“

„Jo, malinko, já hladová neusnu ani za Boha, musím se najíst pořádně...“

„A to je moc špatné, Evo, na noc se nemá jíst...“

„Já si myslím, že lékaři by nám neměli koukat do hrnců, kolik kdo sní, ale měli by nás léčit, nemyslíš?“

„Evo, žádné léky asi na hubnutí nejsou, jinak by byly dlouhé fronty v lékárně. A oni nám pouze radí, jak bychom měli jíst, rozumíš?“

„Nerozumím. Jinak je to v cizině, tam dbají lépe o pacienty než tady...“

„To jo, ale musela bys mít hodně peněz, abys to zaplatila, a to my nemáme, anebo ty máš?“

„Co blbneš, kde bych je vzala, z důchodu?“

„No vidíš, tak hezky poslouchej pana doktora a buď zticha...“

„Moje vnučka četla na internetu, že lidi, co jsou v důchodu, už nebudou léčit. Že nám dávají blbé léky, aby se nás zbavili a nemusel stát platit důchody, že prý to jsou velké peníze...“

„Nesmíš všemu věřit, co píší na internetu. Ono to je velmi těžký tomu porozumět, myslím té ekonomice...“

„Jaká ekonomika? Prosim tě, postačí jen říct, že jsme už starý a nechtějí nás léčit, abychom zavřeli oči a bude klid. Vláda si oddychne, penízky jim zbydou. Copak my můžeme mít rádi toho premiéra jako v Anglii milují toho krále? Viděla jsi to v televizi? No to je teda něco! To byla krása, ta láska k tomu králi, panečku...“

„Ano, bylo to moc působivé, ale všude to tak není...“

„Chtěla bych to taky zažít, přímo tam v Anglii, ale copak můžu? Už nezvládám chodit. Musím si odpočinout, ty moc pospícháš...“

„Ha, ha, neodpočineme, dáme si ještě jedno kolečko, co říkáš?“

„Ani náhodou, už toho mám dost, ještě máme před sebou kus cesty...“

„Ne, ne, už jen kousek a jsme doma. Nachodily jsme se hezky, jak se cítíš?“

„Mizerně, jsem moc unavená. Až dojdeme domů, lehnu si do postele a dám si káfičko a budu čumět na televizi...“

„To právě nesmíš, váha nepůjde dolů...“

„Mně to nevadí, kašlu na to, co říká pan doktor. Já si budu odpočívat, jak budu chtít do doby, než taky budeme platit za službu od doktora. Já tomu věřím, že nastane ta doba, a až nastane, nevím, jak to budeme platit z důchodu...“

„Tak jak všechno dneska, přesto já nechci nikam do ciziny, chci být tady navždy...“

Irena Eliášová

www.romea.cz

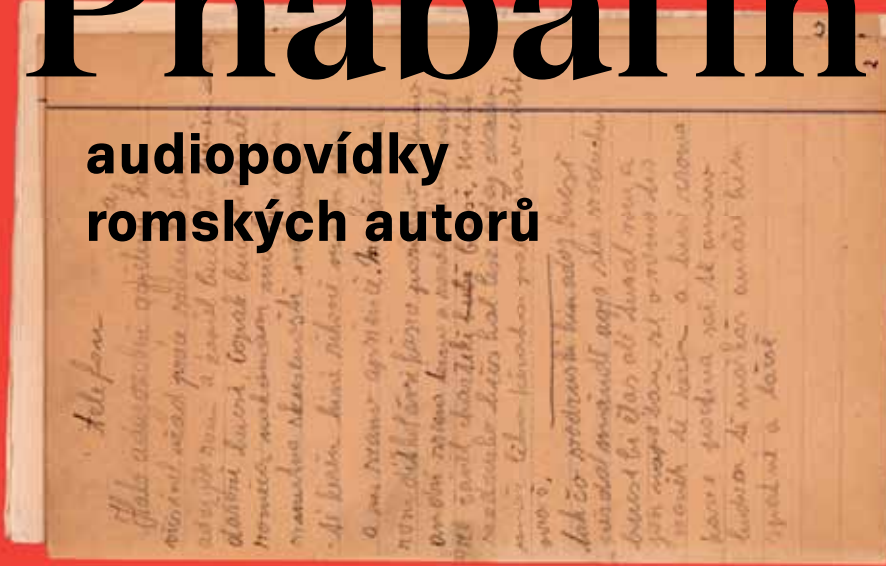

m k muzeum romské kultury

literární sklizeň pro vaše uši

Phabal'in

**audiopovídky
romských autorů**

Povídky, básně, úryvky z knih romských autorek a autorů (Tera Fabiánová, Elena Lacková, Iveta Kokyová, Andrej Pešta aj.). Hlas propůjčili romské a české interpretky a interpreti (Margita Lázoková, Barbora Hrzánová, Jan Cina, Štefan Ferenc aj.). Audiopovídky vychází bilingvně v romském a českém jazyce.

Volně k poslechu na Spotify, Soundcloud nebo skrze QR kód na rommuz.cz.

Projekt je finančně podpořen Ministerstvem kultury ČR. Muzeum romské kultury k jeho přípravě přizvalo nakladatelství romské literatury KHER a další příznivci romské literatury.

Objevte Příběh Romů
Discover the Story of Roma people

Muzeum romské kultury: jediné svého druhu v Evropě
The Museum of Romani culture: the one of its kind in Europe

m k muzeum romské kultury

rommuz.cz

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²
Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%

žádosti o inzerci na: holomkova@srnm.cz

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno: .....
název organizace: .....
adresa, PSČ: .....
e-mail: ..... telefon: .....
počet objednaných výtisků: .....

způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Cejl 460/35, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010 nebo poslete email s vašimi údaji na adresu holomkova@srnm.cz

cena předplatného pro rok 2023 je 420 Kč

ZDENĚK DANIEL

VESMÍRY/ KOSMOSA/ UNIVERSES

m k muzeum romské kultury

MINISTERSTVO KULTURY

B | R | N | O

* VERNISÁŽ 2/3/23
* 3/3/23 – 31/12/23

* rommuz.cz
* Bratislavská 67, 602 00 Brno

SRNM

OD ROKU 1991 SPOLEČNĚ S VAMI

Adresa redakce
Romano hangos
a
Společenství Romů
na Moravě
Cejl 460/35,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srnm.cz
číslo účtu:
2300661977/2010